

ADVIESRAAD VOOR SOCIAAL ONDERNEMERSCHAP

INITIATIEFADVIES

Spending Review

Beleid ter ondersteuning van de sociale ondernemingen gemandateerd voor inschakeling

Advies aangenomen door de ARSO op 28 januari 2026

Vooraf

Op 20 juli 2022 besliste de Brusselse Hoofdstedelijke Regering om een grondige analyse uit te voeren van de overheidsuitgaven in verband met de sociale economie en/of de projectoproepen in verband met de tewerkstelling voor 2023-2024. De uiteindelijk goedgekeurde perimeter van de Spending Review (SR) heeft betrekking op de compensatieregeling voor sociale ondernemingen gemandateerd voor inschakeling (SOGI). Deze is bedoeld om de omkadering en begeleiding van werkzoekenden, die ver van de arbeidsmarkt af staan, te ondersteunen. Deze SR, die werd uitgevoerd door een inter-institutionele werkgroep en betrekking had op de periode 2023-2024, had tot doel de prestaties van de regeling te objectiveren en hervormingspistes te bepalen om de kwaliteit van de inschakeling, de begrotingsbeheersing en de continuïteit van het systeem met elkaar te verzoenen.

Het toepassingsveld van de SR concentreerde zich op de compensaties in verband met inschakelingsbanen in de sociale economie (via ACTIRIS) en inschakelingsbanen van het type “artikel 60§7” (via de OCMW). De gebruikte methodologie is gebaseerd op het logisch interventiekader, de exploitatie van administratieve gegevens, een herziening van de regelgeving en de evaluatie van hervormingsopties op basis van drie criteria: budgettaire impact, effect op de beleidsdoelstellingen en de mate van haalbaarheid.

Op regelgevend vlak omkadert de ordonnantie van 23 juli 2018 met betrekking tot de erkenning en de ondersteuning van de sociale ondernemingen het systeem volgens een tweeledig proces: de erkenning van sociale ondernemingen, op basis van economische levensvatbaarheid, sociale doelstellingen en democratisch bestuur, en de opdracht voor de uitvoering van inschakelingsprogramma's, met de begeleiding van werknemers, de verwerving van competenties en de doorstroming naar werk. Sinds 2020 kende het systeem een aanzienlijke groei: in 2024 werden 133 SOGI gefinancierd voor 1903 VTE van de doelgroep en 573 VTE voor begeleiders, tegenover respectievelijk 127 SOGI, 1633 VTE en 495 VTE in 2020. Deze stijging, die niet wordt beperkt door een vaste begrotingsenveloppe, heeft geleid tot een toename met 49 % van de overheidsuitgaven in constante euro's tussen 2019 en 2024 (81 % in nominale euro's).

De SR wijst op verschillende aandachtspunten: het ontbreken van een systematische controle van de kwaliteit en de uitvoering van de programma's, ontoereikende begeleidingsnormen, een mogelijke kloof tussen de groei van het doelpubliek en de begeleiding, moeilijkheden bij rekrutering, het risico van afhankelijkheid van subsidies en tekortkomingen in de controle op de dubbele financiering.

De werkgroep heeft meer dan 14 hervormingsopties geanalyseerd die in vijf grote categorieën zijn onderverdeeld: verbetering van de informatie over het systeem, aanscherping van de minimumvereisten om een mandaat te verkrijgen en te behouden (om de kosten te drukken), verlaging van de kosten van het systeem, verbetering van de kansen op inschakeling en herziening van de huidige berekening van de subsidie om de financiële stimulansen voor de organisaties te wijzigen. Sommige maatregelen zijn gericht op een sterke vermindering van de uitgaven, andere op een verbetering van de kwaliteit van de inschakeling, terwijl nog andere maatregelen weinig haalbaar zijn of risico's op ongewenste effecten met zich meebrengen.

Op basis van deze analyse heeft de werkgroep zeven aanbevelingen geformuleerd om het systeem financieel duurzamer en efficiënter te maken op het vlak van inschakeling:

1. De informatie over de regeling verbeteren om deze in de toekomst beter aan te passen;
2. Het controlesysteem verbeteren om de kosten te beheersen (dubbele subsidiëring);

3. De frequentie van de oproepen tot kandidaturen terugbrengen tot eens in de vijf jaar;
4. Een vaste begrotingsenveloppe voorzien;
5. De selectiemethode voor de inschakelingsprogramma's herzien om de administratieve lasten te verminderen;
6. De berekening van de compensaties en het bedrag ervan (jaarlijks plafond) aanpassen;
7. Het indexeringsmechanisme herzien.

De effecten op het gebied van inschakeling als gevolg van de wijzigingen in de regelgeving, die nodig zijn om deze aanbevelingen ten uitvoer te leggen, zouden divers zijn, met een variabele omvang naargelang de weerhouden begrotingskeuze.

Dit initiatiefadvies van de ARSO beoogt in eerste instantie de SR aan te vullen met een meer globale en kwalitatieve kijk op de SOGI, waarbij de meerwaarde die zij voor de Brusselse samenleving als geheel genereren, de indirecte voordelen en de vermeden kosten voor de overheid worden benadrukt. In het tweede deel van het initiatiefadvies formuleert de ARSO specifieke beschouwingen in verband met de aanbevelingen die worden voorgesteld in de SR.

Advies

1. Algemene beschouwing

De ARSO heeft kennisgenomen van de SR over het ondersteuningsbeleid voor de SOGI. De SR past in een bijzonder moeilijke begrotingscontext en in een streven naar een optimale toewijzing van overheidsmiddelen, en stelt hervormingspistes voor om de efficiëntie en duurzaamheid van de regeling te verbeteren.

De ARSO benadrukt in de eerste plaats dat de SR geen rekening houdt met de macro-economische context die vandaag in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heerst. Vanaf begin 2026 zal de Brusselse arbeidsmarkt namelijk in een ongunstige dynamiek terechtkomen. Alle structurele indicatoren verslechteren tegelijkertijd: daling van de arbeidsparticipatie en de werkgelegenheidsgraad, stijging van de werkloosheid en toename van het aantal langdurig werkzoekenden. Bovendien is de economische groei zwak, krimpt de interne werkgelegenheid en worden er vooral banen gecreëerd in sectoren die moeilijk toegankelijk zijn voor personen die het verst van de arbeidsmarkt af staan.

De hervormingen die op het federale niveau zijn beslist, waaronder de beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd, versterken deze tendensen in Brussel. Hoewel deze bedoeld zijn om een snellere terugkeer naar de arbeidsmarkt te stimuleren, hebben ze slechts een beperkt effect in een gewest waar de arbeidsmarkt structureel gespannen en zeer selectief is. Het gevaar is dat personen in de inactiviteit of in preciaire situaties terechtkomen, in plaats van een duurzame inschakeling te kennen op de arbeidsmarkt.

Bovendien blijven langdurig werkzoekenden geconfronteerd met zeer geringe kansen op een terugkeer naar de arbeidsmarkt. De gegevens van [view.brussels](https://www.brussels.be/view-brussels-stand-van-zaken-compressed-h-2C868423.pdf)¹ benadrukken de moeilijkheden waarmee zij worden geconfronteerd (opleidingsniveau, gezinsverplichtingen, mobiliteit, gezondheid), die niet kunnen worden weggenomen door gestandaardiseerde of kortdurende

¹ https://www.actiris.brussels/media/z3fkkm42/2025-12-view-brussels-stand-van-zaken_compressed-h-2C868423.pdf

activeringsmaatregelen. Zonder een versterkte en aangepaste begeleiding is de kans groot dat deze personen geleidelijk aan van de arbeidsmarkt verdwijnen.

In deze context van een aanzienlijke verslechtering van de Brusselse arbeidsmarkt is het idee om te bezuinigen op de middelen voor SOGI bijzonder zorgwekkend. Een vermindering van deze middelen zou een van de hefboomen kunnen verzwakken die in staat zijn om inschakelingstrajecten aan te bieden die zijn afgestemd op de groepen die het verst van de arbeidsmarkt af staan, net diegenen die het meest zullen worden blootgesteld aan de gevolgen van de hervorming van de werkloosheid. **De ARSO** benadrukt dan ook dat de SOGI niet mogen worden beschouwd als een variabele voor begrotingsaanpassingen, maar als een structurele investering die essentieel is om een toename van de inactiviteit te voorkomen, gefragmenteerde trajecten te beperken en concrete en duurzame oplossingen te bieden voor de onevenwichtigheden op de Brusselse arbeidsmarkt.

2. Bijkomende beschouwingen betreffende de SR

De ARSO wil met dit initiatiefadvies een aanvullende bijdrage leveren aan de analyse van de SR. Hoewel **de ARSO** het belang van SR als hulpmiddel bij begrotingsbeslissingen erkent, is hij van mening dat de evaluatie van de toelagen aan de SOGI niet beperkt mag blijven tot een strikt boekhoudkundige benadering. In dat geval bestaat namelijk het gevaar dat de werkelijke impact van deze regelingen, waarvan de positieve effecten veel verder reiken dan de directe uitgaven die in de gewestelijke begroting zijn opgenomen, wordt onderschat.

De ARSO benadrukt namelijk dat de SOGI behalve het creëren van banen ook heet wal maatschappelijke meerwaarde genereren, met name op sociaal, economisch, ecologisch, gezondheids - of nog - territoriaal vlak. Deze meerwaarde draagt bij tot het aangaan van de specifieke uitdagingen van het Brussels gewest, dat gekenmerkt wordt door een hoge structurele werkloosheid bij bepaalde bevolkingsgroepen, een grote demografische diversiteit, een dicht stedelijk weefsel en aanzienlijke sociaal-territoriale ongelijkheden.

Hoewel de algemene tendens neigt naar bezuinigingen in de overheidsuitgaven, is **de ARSO** van mening dat het een even legitieme beleidskeuze is om te investeren in de SOGI, die niet alleen als een uitgavenpost moeten worden beschouwd, maar ook als instrumenten om op middellange en lange termijn overheidsuitgaven te voorkomen en te verminderen.

In deze context herinnert **de ARSO** eraan dat het langdurig ontbreken van een volwaardige regering in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest directe gevolgen heeft voor de uitvoering van het overheidsbeleid wat betreft de SOGI. Bij gebrek aan duidelijke beslissingen en stabiele begrotingsvooruitzichten blijven tal van projecten in afwachting, kunnen deze niet worden opgestart of op de nodige schaal worden ontwikkeld. Deze situatie belemmert het vermogen van de SOGI om doeltreffend in te spelen op de toenemende sociale behoeften in het Gewest.

Om zijn denkproces te onderbouwen, heeft **de ARSO** verschillende hoorzittingen georganiseerd met SOGI die actief zijn in het Gewest (FIX, Petits Riens, ViTeS, De Kaai), evenals met Herwin, de Vlaamse federatie van ondernemers van de sociale en circulaire economie. **De ARSO** heeft in zijn analyse ook rekening gehouden met schriftelijke bijdragen van verschillende SOGI (Schaerbeek Action Emploi, Ecoculture).

2.1 De SOGI, een beleidsmaatregel van de overheid met een hoge toegevoegde waarde voor de samenleving

Op het vlak van inschakeling op de arbeidsmarkt bieden de SOGI trajecten aan die zijn afgestemd op personen die ver van de arbeidsmarkt af staan. In het Brussels gewest, waar een groot deel van de werkzoekenden met meerdere obstakels te maken heeft (lage kwalificaties, discriminatie, taal- of sociale barrières), bieden deze intensieve, progressieve en geïndividualiseerde begeleiding. Dit soort van begeleiding vergroot de kansen op een duurzame baan door het verwerven van concrete vaardigheden en door professionele attitudes te bevorderen, waardoor langdurige werkloosheid wordt teruggedrongen en professionele autonomie wordt gestimuleerd. In de context van de federale hervorming van de werkloosheidsuitkeringen, die de druk op groepen die het verst van de arbeidsmarkt af staan, zal vergroten, lijkt de rol van de SOGI des te belangrijker. Zij vormen namelijk een van de instrumenten die een kader kunnen bieden voor het opnieuw mobiliseren en inschakelen van deze doelgroepen en die kunnen bijdragen tot een sociaal houdbare uitvoering van deze hervorming in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De ARSO merkt op dat, volgens de gegevens van view.brussels voor het jaar 2023, de door de SOGI ingezette maatregelen opmerkelijke resultaten opleveren op het vlak van doorstroming naar werk. Het percentage werkzoekenden, dat een baan vindt, bedraagt 55,4% voor werknemers met een ECOSOC-statuut, wat een stijging is ten opzichte van voorgaande jaren (52,9% in 2021 en 50,8% in 2022). Voor “artikel 60 §7” werknemers bedraagt dit percentage 45% in 2023, na 47,3% in 2021 en 46,8% in 2022. Ter vergelijking: het programma “First Stage” vertoont een uitstroompercentage naar werk van 59%, terwijl het zich richt op een doelgroep die over het algemeen minder ver van de arbeidsmarkt afstaat. Deze gegevens bevestigen dat de SOGI overtuigende resultaten boeken op het vlak van inschakeling, rekening houdend met de specifieke kenmerken en hindernissen van hun doelgroep.

De SOGI zijn bovendien actief in sectoren die structureel kampen met een tekort aan arbeidskrachten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In die hoedanigheid vormen de SOGI niet alleen een integratie-instrument voor personen met een afstand tot de arbeidsmarkt, maar ook een steun voor deze sectoren en voor werkgevers, door bij te dragen aan de opleiding en voorbereiding van werknemers die geschikt zijn voor functies waarvoor het moeilijk is om personeel te vinden. Deze bijdrage wordt nog onvoldoende erkend. De SOGI worden geconfronteerd met dezelfde rekruteringsproblemen als bedrijven op de traditionele markt, ook wat het aantrekken en behoud van werknemers uit de doelgroep betreft. Als deze moeilijkheden ertoe leiden dat de SOGI onvoldoende werknemers uit de doelgroep in dienst hebben, dragen zij daar rechtstreeks de gevolgen van, zowel in financieel als in organisatorisch opzicht. **De ARSO** acht het dan ook noodzakelijk om de SOGI ook te beschouwen als een dienst aan de reguliere economie, meer bepaald om het tekort aan arbeidskrachten op te vangen, rekening houdend met de conjuncturele rekruteringsproblemen in bepaalde sectoren. Zo zou bijvoorbeeld kunnen worden overwogen om meer flexibiliteit toe te staan, zoals het tijdelijk aanvaarden van een kleiner aantal werknemers uit de doelgroep, of om SOGI, die met deze moeilijkheden worden geconfronteerd, voorrang te geven bij de toegang tot het contingent.

SOGI leveren ook essentiële diensten aan de samenleving. Deze zijn actief in sectoren die soms niet door de markt worden gedekt, zoals hergebruik, reparatie, dienstverlening aan senioren of het beheer van stedelijke groene ruimten. Dit laat toe om te voorzien in onvervulde sociale behoeften en er worden tegelijkertijd inkomsten en kansen gecreëerd in vaak kwetsbare gebieden van het Gewest. In

Brussel dragen deze activiteiten bij tot het behoud van een dienstenaanbod dat voor iedereen toegankelijk is, met name in perifere of sociaaleconomisch achtergestelde wijken.

Op sociaal vlak versterken de SOGI de cohesie en solidariteit. Door vaak geïsoleerde of gemarginaliseerde personen in te schakelen, creëren deze ruimtes voor socialisatie en participatie. Zij bevorderen de intergenerationale en interculturele band, aspecten die bijzonder belangrijk zijn in een kosmopolitisch gebied zoals Brussel. Zo bieden sociaal-culturele workshops en burgerprojecten, die door SOGI worden georganiseerd, een plek voor expressie, ontmoeting en samenwerking, waardoor het gevoel van verbondenheid met het gebied wordt versterkt.

Vanuit milieuoogpunt zijn verschillende SOGI betrokken bij ecologische transitieactiviteiten, zoals hergebruik, reparatie van voorwerpen, sortering van afval, duurzame mobiliteit, enz. Deze activiteiten dragen bij tot het verkleinen van de ecologische voetafdruk van het Gewest en tot het sensibiliseren van het publiek voor duurzame praktijken. Zij maken ook de creatie van groene banen mogelijk, wat tegelijkertijd de sociaal-professionele integratie en de ecologische transitie bevordert, een prioriteit voor een dichtbevolkt stadsgewest als Brussel.

Ook op het vlak van gezondheid en geestelijke gezondheid is de impact van de SOGI aanzienlijk. Toegang tot begeleid werk heeft een positief effect op het zelfbeeld, de psychologische stabiliteit en de persoonlijke tevredenheid. Werknemers genieten van een gestructureerd kader, een ritme, sociale erkenning en een relationele ondersteuning. Deze elementen dragen bij tot een vermindering van stress, angst en problemen die verband houden met isolatie, kwesties die bijzonder belangrijk zijn in het Brussels gewest waar de bestaansonzekerheid groot is en de psychologische kwetsbaarheid kan vergroten.

SOGI hebben tevens een effect op verslavingen en risicogedrag door positieve routines en ondersteunende netwerken te bevorderen. Deelname aan gestructureerde en valoriserende activiteiten vermindert de kans op risicogedrag, zoals middelenmisbruik of desocialisatie. Deze preventieve dimensie is belangrijk om het beroep op nood- of medisch-sociale interventies te verminderen.

De SOGI dragen ook bij aan het voorkomen van marginalisering en het verminderen van territoriale ongelijkheden. Door hun activiteiten in verschillende wijken te vestigen, bieden ze werk- en participatiemogelijkheden in meer afgelegen gebieden die minder profiteren van de dynamiek van meer centrale gebieden. Dit vermindert de sociale kloof tussen wijken en draagt bij aan een betere herverdeling van middelen en kansen.

Ten slotte genereren de SOGI lokale economische meerwaarde. Door het creëren van niet-delokaliseerbare banen, het stimuleren van het lokaal economisch weefsel en van korte ketens, dragen deze bij aan de economische dynamiek van de wijken. Deze rol is des te relevanter in een gewest waar de economische ongelijkheid sterk uitgesproken is.

Gezien al deze elementen is **de ARSO** van mening dat de meerwaarde, die de SOGI genereren, deze tot een essentieel instrument maakt om de specifieke uitdagingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan te gaan, of het nu gaat om sociale, economische, ecologische uitdagingen of uitdagingen op het vlak van de volksgezondheid. Deze uitdagingen zullen de komende jaren alleen maar toenemen, met name als gevolg van de federale hervorming van de werkloosheidsuitkeringen. De SOGI vormen dan ook een strategisch instrument voor inclusie en sociale cohesie, waarvan het belang heel wat verder reikt dan alleen het werkgelegenheidsbeleid.

2.2 De besparingen voor de overheid

In een tweede fase wil **de ARSO** benadrukken dat de SOGI niet alleen positieve gevolgen hebben voor personen en gebieden, maar tevens toelaten om een reeks overheidsuitgaven op middellange en lange termijn te voorkomen, met name op het gebied van werkloosheidsuitkeringen, gezondheid, energie en ecologische transitie.

Om dit te bevestigen, heeft **de ARSO** zich op cijfermatige analyses gebaseerd van het rendement op investeringen van enerzijds de activiteiten van de vzw FIX in Brussel en anderzijds de collectieve maatwerkbedrijven in Vlaanderen. Deze bevestigen de hoge sociale rentabiliteit van de SOGI en tonen aan dat de budgetten voor inschakelingsprojecten van de sociale economie maatschappelijke voordelen opleveren die hoger zijn dan de geïnvesteerde bedragen, onder de vorm van extra overheidsinkomsten en vermeden uitgaven op middellange en lange termijn.

De analyse van het sociale rendement op investering uitgevoerd door de vzw FIX

Zo blijkt uit de analyse van het sociale rendement op investering (SROI), die in 2025 door het consultancykantoor Bain and Company in opdracht van de vzw FIX is uitgevoerd, dat elke euro die in deze SOGI wordt geïnvesteerd ongeveer 3,5 euro aan maatschappelijke waarde oplevert², met een geschatte marge tussen 2,5 en 4,5 euro. Deze waarde is gebaseerd op verschillende categorieën van bijkomende effecten:

1. De duurzame vermindering van de langdurige werkloosheid onder Brusselaars die ver van de arbeidsmarkt af staan: FIX richt zich op een doelgroep waarvan de kans op wederinschakeling ongeveer 15% bedraagt, een percentage dat dankzij intensieve begeleiding en beroepsopleiding in het veld tot 55% kan worden verhoogd. Daardoor dalen de overheidsuitgaven voor werkloosheidsuitkeringen, leeflonen en fiscale voordelen in verband met inactiviteit. Over de periode 2017-2024 levert dit een cumulatieve besparing op van ongeveer 45 miljoen euro, ofwel nagenoeg 6 miljoen euro per jaar.
2. De verbetering van de levenskwaliteit en de vermindering van de sociale en gezondheidskosten: de toegang tot een stabiele en begeleide baan leidt tot een meetbare toename van het welzijn, vaak uitgedrukt in 'Quality of Life' (QOL). De vzw FIX hanteert een voorzichtige raming van een toename met 0,05 QOL, gekoppeld aan psychologische stabilisatie, meer zelfvertrouwen, minder financiële stress en betere sociale interactie. Deze verbetering maakt het mogelijk om uitgaven op het vlak van geestelijke gezondheid, preventie, maatschappelijk werk – of nog - justitie te vermijden die voor de betrokken periode worden geraamd op 28 miljoen euro, ofwel ongeveer 3,5 miljoen euro per jaar.
3. De renovatie en het preventief onderhoud van openbare infrastructuur, voornamelijk de Brusselse scholen: de interventies van de vzw FIX worden uitgevoerd tegen een lagere prijs dan de marktprijs voor een vergelijkbare kwaliteit, waardoor de overheid de bespaarde bedragen kan herinvesteren in andere prioriteiten. Dit levert een besparing op van ongeveer 8 miljoen euro in de periode 2017-2024, ofwel bijna 1 miljoen euro per jaar.
4. De energiebesparingen die worden gerealiseerd dankzij de isolatie- en energiebesparende werkzaamheden van de teams van de vzw FIX: deze ingrepen hebben structurele effecten op lange termijn, soms zelfs over tientallen jaren doordat ze het energieverbruik en de exploitatiekosten

² <https://fix.be/nieuws/elke-euro-geinvesteerd-in-fix-levert-e35-op-voor-de-maatschappij/>.

van schoolgebouwen verminderen. Sinds 2019 vertegenwoordigt dit effect een besparing van ongeveer 3 miljoen euro, ofwel 600.000 euro per jaar.

Evaluatie van het Vlaamse collectief maatwerkproject

Deze resultaten vinden hun weerklink in de kosten-batenanalyse van het systeem van collectief maatwerk in Vlaanderen, uitgevoerd door het audit- en adviesbureau Deloitte en het HIVA (KU Leuven) in opdracht van het Vlaamse departement Werk en Sociale Economie³. Het collectief maatwerk (CMW), dat sinds 2019 in Vlaanderen wordt toegepast, betreft meer dan 25.000 werknemers in 126 bedrijven en vertegenwoordigt een jaarlijkse overheidsuitgave van ongeveer 500 miljoen euro. Uit de evaluatie blijkt dat de maatregel positieve effecten heeft voor zowel de gemeenschap als de begunstigden zelf.

Op macro-economisch vlak wijst de kosten-batenanalyse per voltijdse equivalent op een totaal voordeel van 37.078,99 euro voor het jaar 2023. Deze voordelen zijn voornamelijk afkomstig van niet-uitbetaalde sociale uitkeringen (13.115,77 euro), inkomsten uit sociale bijdragen en loonbelasting (7.003,27 euro), de gecreëerde economische meerwaarde (10.004,16 euro) en maatschappelijke besparingen op het gebied van gezondheid (810,27 euro), criminaliteit (1.742,60 euro) en diverse positieve externe elementen (461,83 euro).

De macro-economische kosten bedragen 30.822,08 euro per VTE, voornamelijk overheidssubsidies (27.247,86 euro), vermeerderd met gedeelde fiscale ontvangsten in de reguliere economie (1.163,71 euro), kosten voor tijdelijke werkloosheid (720,79 euro) en geleidelijke tewerkstelling (1689,72 euro).

Het netto macro-economisch saldo is dus positief en bedraagt 6256,91 euro per VTE, wat aantoont dat het systeem ondanks aanzienlijke overheidssteun een nettowinst voor de gemeenschap oplevert.

Op micro-economisch niveau bedragen de jaarlijkse voordelen voor de begunstigde werknemers 24951,46 euro per VTE. Deze som bestaat voornamelijk uit het inkomen uit arbeid in een collectief maatwerkbedrijf (21.037,12 euro), een positief effect op de schuld (263,94 euro) en een winst in termen van psychosociaal welzijn ten belope van 3.650,40 euro (inclusief het meevallereffect).

De kosten voor de betrokken personen bedragen 17.595,46 euro, voornamelijk als gevolg van het verlies aan sociale uitkeringen (13.115,77 euro), gedeelde inkomsten uit reguliere economische activiteiten (2.310,58 euro) en kosten in verband met het uitoefenen van een beroepsactiviteit (2.169,11 euro).

Dit resulteert in een positief micro-economisch saldo van 7356 euro per VTE, wat een duidelijke winst betekent voor de begunstigden, zowel op financieel vlak als op het vlak van welzijn en sociale inclusie.

Deze evaluatie toont aan dat het Vlaamse systeem van collectief aangepast werk een doeltreffende maatregel is om duurzame banen te creëren, een systeem dat zowel een nettowinst oplevert voor de samenleving en de overheidsfinanciën op macro-economisch niveau, als een aanzienlijke verbetering van het inkomen en het welzijn van de betrokken werknemers op micro-economisch niveau, wat een stabiele structurele overheidsfinanciering veronderstelt.

³ <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/78040>.

Conclusie

Al deze analyses tonen aan dat de voorzieningen voor sociale integratie, hoewel deze gedeeltelijk gebaseerd zijn op aanzienlijke overheidsinvesteringen, maatschappelijke, economische en budgettaire voordelen opleveren die ruimschoots opwegen tegen de gemaakte kosten. Voor **de ARSO** bevestigt dit het belang van investeringen in de SOGI en van een benadering die gebaseerd is op een globale evaluatie, waarbij rekening wordt gehouden met de impact op de samenleving en de voorkomen kosten, en niet op een strikt budgettair perspectief. De SOGI dragen namelijk bij tot een grotere efficiëntie van het overheidsoptreden en leveren tegelijkertijd duurzame voordelen op voor de burgers en voor de overheidsfinanciën.

3. Bijzondere beschouwingen

De ARSO heeft met aandacht kennisgenomen van de aanbevelingen in het kader van de SR. Hoewel hij vaststelt dat bepaalde richtlijnen aansluiten bij standpunten die hij al lang verdedigt, is **de ARSO** van mening dat bepaalde aanbevelingen in het licht van zijn expertise moeten worden verduidelijkt, aangevuld of genuanceerd. Sommige van de overwogen maatregelen, die voornamelijk vanuit budgettair oogpunt worden benaderd, kunnen namelijk de SOGI-sector verzwakken en de gunstige effecten ervan op middellange en lange termijn verminderen.

3.1 Verbetering van de informatie

De ARSO onderschrijft deze aanbeveling en is van mening dat het toekomstig beleid meer gebaseerd moet zijn op cijferanalyses waarin met name de sociale impact van de SOGI wordt meegenomen, een specifieke analyse van de uitstroomtrajecten in combinatie met de kenmerken van de profielen, en de registratie van de sectoren waarnaar deze profielen zich ontwikkelen. Voor **de ARSO** is het niet voldoende om de waarde van de SOGI te beperken tot het begrip overgang naar werk. Inclusie op de werkplek, begeleiding, opleiding (taalverwerving, beroepsmatige kennis, houding op het werk, sociale vaardigheden) zijn fundamentele elementen. Maar ook het creëren van maatschappelijke waarde dankzij de inzet van werknemers uit de doelgroep moet kunnen worden gemeten aan de hand van concrete indicatoren.

3.2 Controle van de dubbele betoelaging

De ARSO ondersteunt op zich de controle en preventie van de dubbele betoelaging. Hij wil echter benadrukken dat de SOGI streven naar een financiering die de kosten voor de begeleiding van de werknemers van de doelgroep volledig dekt. Bij gebrek aan een dergelijke structurele financiering zijn zij vaak genoodzaakt om hun toevlucht te nemen tot meervoudige betoelaging, d.w.z. de combinatie van subsidies van verschillende overheden om verschillende delen van eenzelfde opdracht te financieren. Deze praktijk moet duidelijk worden onderscheiden van een dubbele betoelaging, waarbij dezelfde uitgave door meerdere overheidsinstanties wordt gefinancierd, wat leidt tot een dubbele terugbetaling. Met het oog op meer efficiëntie en vereenvoudiging van de bestaande regelingen vraagt **de ARSO** zich af of het wenselijk is om te evolueren naar een financiering via het inschakelingsmandaat, waardoor de begeleidingskosten vollediger worden gedekt. Deze overweging zou kunnen worden opgenomen in een algemene analyse waarin rekening wordt gehouden met de aanvullende steunmechanismen die momenteel door de SOGI worden ingezet (zoals de Maribel sociaal- of GECO-

regelingen), teneinde de samenhang tussen de verschillende instrumenten te versterken, overlappings te voorkomen en de financiering van de begeleidingsopdrachten veilig te stellen.

3.3 Doelgroepen

De ARSO merkt op dat de SR zich beperkt tot de instrumenten voor inschakeling op de arbeidsmarkt van de sociale economie en artikel 60, § 7. De vaste enveloppes, waarmee beide instrumenten worden gefinancierd, verklaren gedeeltelijk de “schaarste” van de doelgroep. Bovendien benadrukt **de ARSO** dat de federale hervorming van de werkloosheidsuitkeringen onvermijdelijk gevolgen zal hebben voor de doelgroepen die voor deze twee maatregelen in aanmerking komen.

De ARSO herinnert eraan dat de SOGI ook beroep doen op andere regelingen (duaal leren, GECO, Activa...) die al enkele jaren niet meer in aanmerking worden genomen voor het inschakelingsmandaat. Bovendien zijn de inschakelingscontracten in 2024 afgeschaft. Ook vrijwilligers dragen bij tot de werking van deze ondernemingen. Het is vaak dankzij al deze doelgroepen dat de SOGI het hoofd boven water kunnen houden.

Daarom is **de ARSO** van mening dat het essentieel is om het aantal statuten waarvoor SOGI in aanmerking komen in het kader van hun inschakelingsprogramma uit te breiden.

3.4 Afschaffing van de mogelijkheid om een aanvraag voor mandatering in te dienen wanneer men slechts één werknemer uit de doelgroep in dienst heeft

De ARSO vraagt om vooraf samen met hem na te denken over de aanpassing van deze drempel, bijvoorbeeld wat betreft de mogelijkheid om het aantal statuten dat toegankelijk is voor de doelgroep uit te breiden, waardoor projecten die relevant zijn voor het Gewest en zijn inwoners niet zouden worden uitgesloten.

3.5 Frequentie van de kandidatuuroproepen voor het inschakelingsmandaat

De ARSO herinnert eraan dat de sector van de SOGI nooit heeft gevraagd dat er om de vijf jaar kandidatenoproepen zouden plaatsvinden. Het belangrijkste doel was veeleer om nieuwe projecten of de uitbreiding van bestaande projecten mogelijk te maken, voor zover er extra banen ter ondersteuning van de werkgelegenheid beschikbaar zouden zijn. Deze aanpak was bedoeld om concurrentie tussen de SOGI te voorkomen en de groei van het systeem te beheersen. In dit verband verwerpt **de ARSO** met klem het voorstel om elke vijf jaar één enkele oproep tot kandidaturen te lanceren. Hij acht dit namelijk in strijd met een strategie die erop gericht is de SOGI te versterken, te dynamiseren en te ontwikkelen en de creatie van banen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te ondersteunen.

In dit perspectief acht **de ARSO** het relevant om een duidelijk onderscheid te maken tussen enerzijds de budgetten die bestemd zijn voor het voortzetten van bestaande inschakelingsprogramma's, waarvan de stabiliteit onmisbaar is voor de kwaliteit van de begeleiding, en anderzijds de budgetten die specifiek zijn voorbehouden aan de ondersteuning van nieuwe inschakelingsprogramma's, die kunnen worden geactiveerd wanneer de middelen dat toelaten. Dit onderscheid zou bovendien ruimte

creëren voor innovatie, met name voor kleine projecten of opkomende initiatieven die aangepaste experimentele omstandigheden vereisen voordat ze op grotere schaal kunnen worden toegepast.

Bovendien plaatst **de ARSO** kanttekeningen bij het gebruik van een vaste begrotingsenveloppe, omdat hij van mening is dat een zekere marge moet worden gehandhaafd om te kunnen inspelen op de veranderende sociale behoeften en de evolutie van de Brusselse arbeidsmarkt, die gekenmerkt wordt door een groot aantal laaggeschoolde profielen en door discriminatiefenomenen. Volgens **de ARSO** zou een vast budget de SOGI beperken in hun vermogen om een rol te spelen op sociaal vlak en op het gebied van inschakeling op de arbeidsmarkt.

3.6 Selectie van de projecten

Wat betreft de analyse en evaluatie van de inschakelingsprogramma's, wijst **de ARSO** erop dat er al evaluaties worden uitgevoerd door verschillende instanties in het kader van bestaande procedures. Deze brengen advies uit over de voorgestelde programma's. **De ARSO** herinnert er in dit verband aan dat ACTIRIS en de ARSO elk een advies uitbrengen over de inschakelingsprogramma's die door de SOGI worden uitgevoerd. Bovendien voeren de OCMW een specifieke controle uit met betrekking tot de begeleiding van werknemers met een "artikel 60, § 7"-statuut.

Voor **de ARSO** ligt de uitdaging niet in het ontbreken van evaluaties, maar wel in de verduidelijking van de criteria, de beschikbaarheid van bruikbare gegevens en de samenhang tussen de verschillende analyseniveaus. Het doel moet zijn om deze werkzaamheden complementair te maken, dubbel werk te vermijden en de leesbaarheid voor de operatoren te verbeteren.

De ARSO vraagt bovendien dat de impact van de ordonnantie van 23 juli 2018 betreffende de erkenning en ondersteuning van sociale ondernemingen aan een evaluatie zou worden onderworpen. Deze evaluatie zou enerzijds betrekking moeten hebben op de effecten van dit regelgevend kader op de financiële en operationele middelen ter beschikking van de organisaties met sociaalprofessionele inschakeling als kernopdracht en anderzijds op de gevolgen op het vlak van kwaliteit, inhoud en effectiviteit van de inschakelingsprogramma's, meer bepaald voor semipublieke instellingen die niet uitdrukkelijk een inschakelingsdoelstelling nastreven.

3.7 Berekening van de compensaties en jaarlijks plafond

De SR wijst op de mogelijkheid om het indexeringsmechanisme te herzien, met name om niet langer tot een jaarlijkse indexering over te gaan of om deze te beperken. **De ARSO** kan een beperking van dit mechanisme niet steunen.

4. Conclusie

Bij wijze van conclusie is **de ARSO** van mening dat het kader van het inschakelingsmandaat moet worden geoptimaliseerd om de doeltreffendheid, de duidelijkheid en het vermogen ervan te versterken om een antwoord te bieden op de sociale, economische en institutionele uitdagingen die eigen zijn aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De vaststellingen en aanbevelingen in dit advies sluiten aan bij het werk dat **de ARSO** reeds heeft verricht wat betreft de sociale economie en het inschakelingsmandaat⁴, waarbij de relevantie van het

⁴ [A-2023-002-CCES](#)

instrument wordt benadrukt, net als de noodzaak om het aan te passen en te consolideren om het voortbestaan ervan te garanderen en de meerwaarde voor de gemeenschap maximaal te bevorderen.

De ARSO bevestigt opnieuw zijn bereidheid om op constructieve wijze bij te dragen aan dit denkproces en staat klaar om deze bevindingen verder uit te werken, de voorgestelde verbeteringen te bespreken en de evolutie van het kader van het inschakelingsmandaat te begeleiden, in een geest van dialoog, samenwerking en algemeen belang.

*
* *
*